

Qluk indi özünü həmişə narahat hiss etdiyi işıqların altındadır. Çünki oktyabrın səkkizində onun 2020-ci il "Nobel Ədəbiyyat mükafatı"nın qalibi olduğu açıqlanıb. Bütün qaliblər kimi onun da Kembridjdəki evinin qarşısında jurnalist izdihamı yaranıb, telefonlar susmayıb, müsahibə istəyənlər sıraya düzülüb. Səhər saat 7-dən Qluka gələn zənglərin ardı-arası kəsilməyib və o, bütün bu olanları "kabus" adlandırır.

Amma deyəsən, artıq situasiyaya öyrəşir. Çünki, hər nə qədər ağırçəkili (daha sanballı) səslənsə də, Nobel ömrünün 50 ildən çoxunu ədəbiyyata həsr etmiş, onlarla şeir toplusunun müəllifi Luisanın aldığı ilk mükafat deyil. Qluk əməyinin qarşılığını çox tez-tez, həm də "The National Book Award", "The Pulitzer Prize", "The National Book Critics Circle Award", "National Humanities Medal" kimi prestijli mükafatların qalibi seçilməklə alıb. Həlbuki, ədəbi tənqidçilər və həmkarları tərəfindən zərif, dürüst duyğular və etiraf dolu misraların müəllifi kimi qəbul edilir.

"StrausandGiroux" nəşriyyatının prezidenti, Luisanın dostu və naşiri Conatan Qalassi müəllif haqqında fikirlərini bölüşərək deyib: "Onun yaradıcılığı daxili söhbət təəssüratı başıqlayır. Bəlkə, özünə danışır, bəlkə də, bizimlə danışır. Burada nə sə aydınlığa qovuşmayan ironika var. Luisanın nümunələrində özünə geniş yer tutmuş bir daxili (mənevi) səs var. Müəllifi, adətən, heç bir-birilə uyğunlaşmayan şəxsi təcrübələr ilə ideallarını müqayisə edərək görürük".

Boşanmış və tək yaşayan Qluk pandemiya əvvəlki günlərini hər axşam dostları ilə şən edərək keçirib. Pandemiya günlərində o da hamı kimi evindən çıxmağa üstün tutanlardan olub. Bütün yayı şeirdəki axtarıqları sinamaları (ilə keçirən müəllif nəhayət, "Topludan qış reseptləri" ("Winter recipes from the collective") adlı, gələn il işıq üzü görməsi planlaşdırılan kitabın ilk versiyasını hazırlayıb.

- Mükafat xəbərini necə aldınız?

- Təxminən səhər 7-yə 15

rahatlıq, coşqu kimi eyforik duyğular yaşayırdım, digər tərəfdən isə günlük həyatın məhdudiyətləri ilə həm fiziki, həm emosional mübarizə aparırdım.

- Yeni toplunun ana xətti nədir?

- Ayrı düşmək. Bu kitabda qəm-qüssə də var, komediya da var, buradakı şeirlər olduqca sürrealdir.

Mən yazmağı öyrənəndən ölüm haqqında yazmışam. Hələ on yaşında ikən yazdığım şeirlər də belə ölüm bir motiv kimi seçilir. Bəli, düzdür, çox həyat dolu, şən qız olmuşam. Bu baxımdan yaşlanmaq mənim üçün çox mürəkkəb proses idi. Yaşlandıqca yaşlanmağın sadəcə

larından, uşaqlığından, xatirələrindən, ona toxunan, onu həyəcanlandıran, dəyişdirən şeylərdən ilham almamış olsun. Mənim uşaqlığımla bağlı bütün xatirələrimin içində yunan əfsanələri topluları var. Əvvəllər valideynlərimin oxuduğu bu kitabları sonra mən özüm dəfələrlə, böyük zövqlə oxumuşam. Bunlar mənim günlük həyatıma bir şey qatmır, amma şeirdə məsələn, anamın hansısa xüsusiyyətini tənqid edəcəyəmsə, Demeteri onun əvəzinə canlandırırım. Digər tərəfdən də mən onlardan öz vəsərlərimi fərqləndirmək, ya da bir istiqamət almaq üçün yararlanıram. Bu qəhrəmanlarla yazıb, onlarla xəyal qurmuşam.

sında bölünsün bu işıq. Çünki mən ölümün mahiyyətini bəlkə də çox erkən yaşda və böyük bir heyretlə dərk elədim. Bunu dərk edənlər insanların heç bir şərt daxilində bir-birlərindən üstün və ya əskik olmadıqlarını bilir. Odur ki, mən burada öz həyatımdır, burada bəşəri ideologiyalar kimi ayırım apara bilmərəm.

- Yaradıcılığınızda çox müxtəlif poetik formalarda qələminizi sınađınız. Düzdür, öz səsiniz bütün bu fərqliliklərdən keçməsinə baxmayaraq, özünü qoruya bildi. Bu fərqli formalar arasında bir axtarıđı idi, yoxsa potensialınız üçün bir sınađ?

- Ədəbiyyat başdan-sona axtarıđıdır. Yazdığım hər şey məni haqqında heç nə bilmədiyim yerə aparsın istəyirəm, bilmədiyim yollardan keçirsin. Yaşlanmağın üç-beş yaxşı cəhətindən biri də yeni təcrübələrin insanı daha çox həyəcanlandırmasıdır. Bəli, ola bilər ki, yaşlanmaq hamı üçün arzulan proses olmaz, amma bu prosesin özündə də kəşf ediləsi çox şey var. Xüsusilə də, şeirlər, yazıqlar üçün bu olduqca dəyərlidir (məndə qiymətə gəlməyən, heç nə ilə dəyəri ölçülməyəcək kimi ifadə edilib). Yazdıqları müəllifi yola yeni başlayan kimi təəccübləndirməli, həyəcanlandırmalıdır. Məsələn, belə hiss etməsəydim, hər dəfə gözyaşlarına boğulardım. Düzdür, bəzən olur ki, yazdığımın çox uğurlu olduğunu, tamamlandığını görürəm, amma elə bilirdim ki, bunu haçansa əvvəllər yazmışam. Onda da bir başqa axtarıđ başlayır.

- Yaşlanmağınız sizə şair kimi yeni qapılar açdı, dünyanızı genişləndirdiyi hansı nüanslarda hiss edirsiniz?

- Şeirə başlayanda məni məmnun edən (ürəyimdən tikan çıxardan), amma tapmadığım ifadənin başqa bir yerdə özünə yer tutmasında, cümlələri yenedən inşa etmək yerinə tamamilə yenisi ilə əvəzləməkdə, struktur düzəlişlərinin artıq çox az vaxt aparmasında, özümdən xəbərsiz qadağan olunmuş ifadələr siyahısının formalaşmasında. İşin ən maraqlı tərəfi isə odur ki, bunlar təməli əvvəldən qoyulan, amma sizin fərqiində olmadığı prosesdir. Bu nüansların fərqi yazı prosesində yox, sonrakı fikir burulğanlarında varıram.

- Həm də Yale Universitetində müəllimsiniz. Müsahibələrinizdə müəllimliyin sizə bir çox çətinliyin öhdəsindən gəlməkdə kömək etdiyini vurğulayırsınız. Ədəbiyyatın tədrisi ilə məşğul olmaq sizə şair kimi nə kimi üstünlüklər verir?

- Hər gün, hər mövzuda, hər auditoriyada gözənilməz və yeni bir şey ilə əhatələnilirsiniz. Üstəlik qarşıdakıları da həyəcanlandıracaq ideyalar axtarıđında olmalısın. Xoşbəxtlikdən tələbələrini məni hər zaman silkeləyən, həyəcanlandıran ideyalarla gəlirlər. Yazarlığın taleyi budur durmadan yazmağa bilməzsən, amma başqalarının yazdıqlarını oxuya bilərsən. Onlara öyrətdiyimden daha çox şey öyrəndiyimi etiraf etməliyəm.

9 oktyabr, 2020-ci il, "New York Times" dərgisi. Müəllif: Aleksandra Oltar

İngilis dilindən ixtisarla tərcümə edən: Elcan Salmanqızı

"Özümü Nobela hazırlamamışdım"

Luisa Qluk: "Ölümün mahiyyətini çox erkən yaşda və böyük bir heyretlə dərk elədim"

dəqiqə qalmışdı, telefona zəng gəldi. Elə mən də yenəcə oyanmışdım. Özünü İsveç Akademiyasının sözcüsü kimi təqdim edən şəxs dedi ki, sizə Nobel Ədəbiyyat mükafatına layiq görüldüyünüzü xəbər vermək üçün zəng edirəm. Nə cavab verdiyimi xatırlamıram, amma, deyəsən, bu səsə şübhəli nəse axtardım. Məncə, özümü Nobela hazırlamamışdım.

- Bəs, həqiqət olduğunu anlayanda özünüzü necə etdiniz?

- Tamamilə heyretə düşmüşdüm. Amerikalı, ağ dərilili, lirik şair Nobel Ədəbiyyatının qalibi seçilmişdi. İnanmaq olmurdu. Çünki heç məntiqli gəlmirdi mənə. İndi isə bu məntiqsizliyin davamı gəlir, yaşadığım küçədə müxbir izdihamı var, hamı müsahibə gözləyir. Sanki hamı bunlara adətərkimi kimi durmadan məni təvazökar adlandırır. Mən təvazökar deyiləm. Elə bir ölkədə böyümüşəm ki, mən böyüyəndə insanları indiki kimi düşünürdüm. İnsana elə davranırdılar ki, dünyaya ağdərili doğulmuşansa, bütün mükafatları almısan. Çox işləməyinə, mükafat gözləməyinə ehtiyac yoxdur.

- Həyatınızın gərgin və təcrid olunmuş pandemiya dövrünü necə keçirdiniz? Nəse yaza bildiniz?

- Mən onsuz da nizamsız işləyirdim, yeni sabit bir iş rejimim yoxdur. Çünki pandemiya dövrünə kimi ömrümün dörd ilini cəmi bir kitab üzərində işləmişəm və bu proses mənə həqiqətən əziyyət verib. Sonra iyul-avqustda sanki birdən-birə daxili bir təkən baş verdi, şeirlər sürətlə yazılıb, sıralandı. Bəlkə də, yaradıcılığında ilk dəfə əlimdəki əlyazmanı necə şəkilləndirəcəyimi belə iş prosesində artıq dəqiqləşdirmişdim. Mənim üçün bu möcüzəvi gedişat idi. Bir tərəfdən işin bitməsinin gətirdiyi

ölümə addım-addım yaxınlaşmaq olmadığını anlayırsan. Bu, sizin özünəinam sisteminizi təşkil edən xüsusiyyətlərinizin - fiziki zərafət, cazibədarlıq, güc, əqli çeviklik və s. - bir-bir necə sıradan çıxdığına şahid olmaqdır. Artıq bunlar sıra ilə bir-bir yox olmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalır və bu, insanı ölümdən daha çox sarsıdır, qorxudur. Bu qədər incə nüansları olan proses haqqında düşünmək və yazmaq da təbii ki, çox maraqlıdır.

- Nümunələrinizin çoxu klassik mifologiyadan ilham alır. Əfsanəvi arxeotiplərin aile anlayışı, münasibətləri sanki müasir dövrün oxucusunun təzi ilə səsləşən sətirlərlə təsvir edilir. Sizi bu mifik qəhrəmanlara cəlb edən nədir? Bu əfsanələrin kəşf etməyə, yaratmağa, təsvir etməyə çalışdığınız şeylərə nə kimi müsbət təkən verir?

- Dünyada elə bir yazıçı yoxdur ki, onun yazdıqları yaşadığıq